

NÄR EMIGRATIONEN DRABBARDE BÄLLINGE

MELLAN ÅREN 1840 och 1930 lämnade 1,2 miljoner svenskar sitt hemland för att söka sin lycka i Amerika. En del återvände men de flesta blev kvar. En del fann vad de sökte, det gick bra för dem, andra gick under.

Av denna strida ström kom också en liten rämnill från Bällinge socken.

Hittills har utvandringen från Bällinge kartlagts fram till 1896 av länsbiblioteket i Borås. Eftersom jag har kompletterat dessa uppgifter kan jag berätta en del om utvandringen från denna socken. Västergötaland tillhörde ju inte de landskap som toppade utvandringsstatistiken, men 140 personer från en socken med bara drygt 700 invånare var ändå en kraftig inläppning. Överbefolkningen på landsbygden gjorde sig gällande även här och möjligheten att resa till Amerika utgjorde ett lockande alternativ till de små möjligheterna till utkomst i hemsocknen.

Vilka reste? Ja, i första hand unga söner och döttrar. Av de 140 som gav sig av var 59 i åldrarna 19-25 år.

Familjeutflytningarna var relativt få och härrör från den första utvandringsperioden. Den förste som reste var familjeförsörjaren, arbetaren Anders Mattsson från Nollagan i byroten. Han för tillsammans med hustrun Kristina Andersdotter och fyra barn i åldrarna 3-13 år. Året var 1862 och att emigrera vid denna tid förefaller vägat, eftersom det nordamerikanska inbördeskriget då ännu pågick för fullt. Utvandringen från Sverige var då blygsam.

□□□

DE SOM FORSKAT om utvandringen har funnit att många som emigrerade var personer med en viss orot i blodet. De hade rört på sig inom landet innan de tog det stora språnget över Atlanten. Det stämmer bra även på utvandrarerna från Bällinge. Halften av dem som gav sig iväg var födda i andra församlingar, låt vara att de flesta kom från grannförsamlingar som Hol, Horla och Siene. I familjen Mattsson fall hade de två år tidigare flyttat in från Algaustorp.

Nollagan var under de år jag har undersökt den del av socknen som fick släppa ifrån sig mest folk. In-te mindre än ett 30-tal personer av de 140 som reste bodde där. Nollagan bestod av två gårdar, tre torp plus ett yttartorp och eftersom det mest var familjer som reste därifrån bör avläppningen ha varit avsevärd.

År 1869 reste till exempel Johan Olofsson med maka och sex barn — ett sjunde hade rest året innan,

förmödligen för att undersöka möjligheterna "over there". Remål var S:T Peter i Minnesota. Olofsson var hemmansägare, ägde 1/8 mantal, en gård han alltså släde för att få pengar till resan. Även nästa barnrika familj som lämnade bygden för Amerika — Erik Gustaf Andreasson med hustru Stina Lovisa Svensdotter ägde 1/8-delsgård i Nollagan. Yrsta barnet var i detta fall bara två år och det äldsta elva. Utvandringsåret var 1882 och destinationen S:t Paul i Minnesota.

□□□

DET FANNNS även familjeförsörjare som reste ensamma "med hus-trunns tillstånd", som det står i husförhörslängden. En sådan var torparen Anders Andersson i Nybygget vid Truisgården. Anders var vid avresan hela 57 år, den äldste av alla emigrerande bällingebor under åren 1860-1896. Han återkom strax före jul efter två års bortovaro och man kan gissa att glädjen stod högt i tak denna jul i Nybygget hos hustrun Maja-Stina och de fyra barnen. Det var inte alltid familjeförsörjare som reste ensamma till Amerika återvändande hem.

Ridgeway och några andra platser i Pennsylvania var resmål för ett antal bällingebor. 1885 reste 21-åringe Andreas Johansson från Risas och följdes samma år av grannen Herman Eriksson. Året därpå var det dags för ytterligare två bällingebor att välja samma resmål. Om det var möjligheterna att komma över jordbruksmark billigare eller om industriarbete vid de fabriker som hade börjat växa upp i staten som lockade är ovisst. Faktum är att fram 1850 till 1900 ökade Pennsylvanias befolkning med fyra miljoner. År 1940 fanns fortfarande 11.000 personer i staten födda i Sverige. Det var ju också i Pennsylvania vid Delawareflodens mynning som de första svenska utvandrarerna kom redan på 1600-talet. Men det är en helt annan historia.

□□□

FÖRE ÅNGFARTTYGENS tid var överfarten över Atlanten en lång och farofyllt färd. Från att ha tagit flera veckor kunde nu överfarten ske på ett fåtal dagar. Direkt från Sverige kunde man dock inte göra överfarten förrän 1915 då S/S Stockholm inköptes av Svenska Amerikalinjen och sattes in för direkttrafik Göteborg-New York. Emigranterna från Bällinge var hänvisade till att först fara över Nord-sjön till Hull i Storbrittanien. Vilsontinjens ångare Orlando och Rollo avgick från Göteborg varje fre-

dagskväll med ankomst till Hull på söndagsförmiddagen. Därifrån för man med tåg över till Liverpool på västsidan där man skerpades in på de stora amerikabåtarna.

Resan över Atlanten gick relativt säkert. Då kunde det vara farliga re vid de stora utskippningshamnarna som Göteborg och Liverpool. Det fanns gott om folk som försökte lura av emigranterna resskassan och en del kom därför in-te längre än till Göteborg eller Liverpool.

Delta trots att hjälporganisationer som Evangeliska Fosterlandsvärnarna kom redan på 1600-talet.

JOHN HALLQVIST

stiftelsen redan 1870 hade påbörjat en verksamhet för att hjälpa svenska tillfäta. 1884 inavgjeds den svenska sjömanskyrkan i Liverpool.

Vid ankomsten till "drömlandet" gick naturigtvis bällingeborna skrifande öden till mötes. Därom berättar dock inte husförhörslängder eller flyttningssängder. Men förmodligen finns fortfarande hemma i byråldarna hos årtlingar till dem som stannade kvar i Sverige, brev som berättar om emigranternas öden.